

Nhân Cách Bình Nguyên Lộc (1914-1988)

Tác Giả: Mai Thọ

Thứ Tư: 28 Tháng 4 Năm 2010 06:03

khúc gỗ a ph... ng Cây Bàng, trên căn Gác Bút... ng ti... ng, n... i thi sĩ b... công an c... ng s... n t... i b... t đem giam nh... t vào khám Chí Hòa r... i tr... v... trong h... p h... i lâm chung và lia đ... i... đó. Bình Nguyên Lộc... g... n h... n. Thăm vi... ng do v... y cũng ng... n đ... ng h... n, trong cu... i đáy m... t con ngõ yên tĩnh m... t th... i Vũ Hoàng Ch... ng đã..., khu Cô Giang Cô B... c, đ... u ngõ là con đ... ng Hu... nh Quang Tiên, khúc t... con ngõ nhìn ra có nh... ng vì t... ng xám c... a hăng thu... c lá MIC ch... y dài tr... c m... t.

T... i ngõ, tôi xu... ng xe đ... t b... đi vào, và ng... ng l... i tr... c m... t căn nhà m... t t... ng c... cũ, căn nhà này là c... a gia đình Bình Nguyên Lộc, nhà vẫn ch... m... i đ... n v... m... t th... i gian t... sau cái ch... t c... a ng... i con trai l... n là Bác sĩ Giám Đ... c Đ... ng Trí Vi... n Biên Hòa, đ... s... ng g... n v... i ng... i ch... ru... t... căn nhà k... c... n.

M... cánh c... ng th... p, đ... a xe vào thành t... ng, bên c... nh hai ch... u v... n niên thanh tr... n môn xanh ng... t, m... t màu xanh muôn thu..., tôi gõ nh... tay vào thành c... a đóng kín. Nh... l... n nào tôi cũng ph... i đ... ng ch... ít phút, nh... ng không l... n nào ph... i tr... v... . Căn nhà yên l... ng hoàn toàn. Ti... ng gõ c... a ngân vào th... t sâu th... t xa... bên trong, r... i là ti... ng chân ng... i đi ra. R... i là cánh c... a hé m... t... t và cái thân hình nh... bé, b... đ... ng... lũng thũng và cái mái tóc r... gi... a duy nh... t c... a vãn h... c mi... n Nam, cái mái tóc r... gi... a c... a Bình Nguyên Lộc.

Bao nhiêu l... n nh... bao nhiêu l... n, và c... m giác này càng rõ r... t nh... ng bu... i sáng t... i b... n sau v... c th... m 1975, l... n nào nhìn th... y Bình Nguyên Lộc, tao nh... , g... y gu... c, trên cái n... n m... t... i c... a căn nhà đóng kín, tôi cũng có đ... c t... c kh... c, ... trong tôi, nh... m... t m... u nhi... m êm đ... m, m... t... m áp và m... t yên tâm không th... nào t... đ... c. ... m áp nh... cái th... gi... i ti... u thuy... t Bình Nguyên Lộc, không siêu hình, không gió bão, cái th... gi... i đã b... n m... i năm vãn h... c... trong đ... i s... ng và làm cho đ... i s... ng muôn vãn t... i th... m. Yên tâm nh... cái vãn phong, cái nhân cách Bình Nguyên Lộc, dung đ... mà bác h... c, đ... n gi... n mà trí th... c, Bình Nguyên Lộc con ng... i và Bình Nguyên Lộc tác ph... m chính là ni... m yên tâm l... n nh... t m... t th... i c... a vãn h... c chúng ta.

Th... y anh, l... n nào tôi cũng nói, c... m đ... ng thành th... c:

- Còn đ... c t... i thăm anh.

L... n nào anh cũng c... i:

- Còn đ... c g... p anh. Vào đây.

Anh b... o tôi đ... a xe vào nhà, k... o xe m... t “h... t đ... ng t... i thăm b... n”. Đo... n đóng c... a l... i, b... t ng... n đèn đ... u gi... ng và đi v... phía sau đ... n m... t... m n... c.

Gi... a đám sách v..., tài li... u b... b... n, c... nh m... t ch... n... m cũng là ch... ng... i làm vi... c c... a ông, tr... c

Nhân Cách Bình Nguyên Lộc (1914-1988)

Tác Giả: Mai Th&#o

Thứ Tư, 28 Tháng 4 Năm 2010 06:03

m&#t khay trà, th&#t bình dân, không c&#u k&# nh&# khay trà Vũ Hoàng Ch&#&ng và nh&#ng đi&#u thu&#c đen ông đ&#t theo m&#t nh&#p đi&#u đ&#u đ&#n, tôi th&#&ng &# r&#t lâu v&#i Bình Nguyên Lộc. Tôi tr&#a. Tôi sau tr&#a. Tôi cái g&#t tàn có ng&#n. Tôi bình trà ngu&#i ti&#p thêm m&#t bình trà. M&#t vài l&#n còn t&#i gi&#a b&#a c&#m ông &#y &#y thêm bát đĩa ép tôi cùng ăn, b&#a ăn c&#c k&# thanh đ&#m, ch&# m&#t soong c&#m và m&#t con cá khô h&#p nóng. Ph&#i, nh&# l&#n nào tôi cũng &# l&#i th&#t lâu. V&#i cái mái tóc r&# gi&#a. V&#i nh&#ng c&# ch&# ch&#m rãi. V&#i c&#p m&#t thông minh sau làn khói. V&#i nh&#ng đ&#ng ng&#i lên xu&#ng t&# t&#n. Trong cái th&# gi&#i r&#t riêng tây, cách bi&#t c&#a Bình Nguyên Lộc, càng riêng tây, càng cách bi&#t t&# c&#ng s&#n đã vào t&#i Sài Gòn.

Nh&#ng l&#n t&#i thăm Bình Nguyên Lộc nh&# v&#y, ông th&#&ng nói ít l&#i nh&# m&#t t&# l&#i, nh&# tôi nói l&#i v&#i anh em, v&#i m&#i ng&#&i. R&#ng t&# ngày ng&#&i con trai l&#n m&#t, ông đã ch&#ng mu&#n đi đâu. R&#ng ch&#ng áp huy&#t n&#ng t&#i k&# ch&#ng di chuy&#n, nh&#ng h&#p m&#t. R&#ng “h&#” đã vào t&#i r&#i, thành ph&# là c&#a “h&#”, đ&#i s&#ng ch&#ng còn gì đáng th&#y, đóng c&#a trong nhà thôi.

L&#p lu&#n v&# m&#t thái đ&# s&#ng thu vào im l&#ng và &#n đ&#t, tho&#t nghe &# Bình Nguyên Lộc t&#&ng th&#t đ&# dàng. S&# th&#t, nó ch&#ng đ&# dàng chút nào, v&#i Bình Nguyên Lộc, v&#i ch&# đ&# m&#i và Bình Nguyên Lộc, su&#t th&#i gian &# đó. Và cái lý do gi&#n đ&# ch&# là ông ch&#ng ph&#i là m&#t ng&#&i vi&#t văn nh&# b&#t c&# m&#t ng&#&i vi&#t văn nào mà là nhà văn hàng đ&#u, nhà văn l&#n nh&#t mi&#n Nam.

Bây gi&#, đó là th&#i gian t&# 30 tháng t&# 75, t&#i đ&#u 76, Trung &#&ng Đ&#ng C&#ng S&#n &# Hà N&#i, tuy ch&#a phát đ&#ng đàn áp và c&#m tù văn ngh&# sĩ, đã cho thi hành &# Sài Gòn m&#t chính sách lũng đ&#n hàng ngũ văn ngh&# c&#c k&# hi&#m đ&#c. Chính sách đó nh&#m t&#o k&# th&#, gây chia r&#, gi&#a nh&#ng nhà văn mi&#n B&#c vào Nam trong đ&#t di c&# 1954 v&#i nh&#ng nhà văn sinh tr&#&ng &# Nam Ph&#n. Su&#t ba m&#&i năm văn h&#c, Nam B&#c đã m&#t nhà, B&#c Nam đã b&#ng h&#u. C&#ng s&#n mu&#n ch&#m đ&#t cái tình tr&#ng hòa đ&#ng t&#t đ&#p đó. Và ng&#&i chúng đã dành h&#t m&#i n&# l&#c khuy&#n đ&#o là Bình Nguyên Lộc. Tho&#t đ&#u là đám văn ngh&# n&#m vùng. Nh&# S&#n Nam, Vũ H&#nh. K&# đó, đ&#n nhóm văn ngh&# c&#a M&#t Tr&#n Gi&#i Ph&#ng v&# thành, t&#m th&#i đ&#&c n&#m gi&# nh&#ng đ&#a v&# quan tr&#ng nh&# Tr&#n B&#ch Đ&#ng, Giang Nam, Anh Đ&#c, nhi&#u k&# đã quen bi&#t Bình Nguyên Lộc t&# x&#a. Cu&#i cùng là đám nhà văn, nhà th&# công th&#n c&#a ch&# đ&# và vào t&# Hà N&#i nh&# Nguy&#n Công Hoan, Ch&# Lan Viên, Nguy&#n Đình Thi, Huy C&#n. Tôi t&#c, trên t&#ng đ&#a v&# khác bi&#t, đã vi&#t th&#, đi&#n tho&#i ân c&#n thăm h&#i tác gi&# Đ&# D&#c, v&# s&#c kh&#e, v&# đ&#i s&#ng c&#a ông, nói thân th&# ông mãi an toàn, sinh k&# v&#n b&#o đ&#m, s&# nghi&#p không chôn vùi, ông v&#n nhà văn l&#n. Tôi t&#c đã l&#n l&#&t đ&#n khu Cô Giang Cô B&#c, t&#&i c&#&i, nh&# nh&#n gõ c&#a xin g&#p ng&#&i trong ngôi nhà có hai ch&#u v&#n niên thanh. Bình Nguyên Lộc ti&#p h&#t, t&# t&#n, ch&#ng ch&#c v&#y thôi. Duy có m&#t l&#n, không sao đ&#&c, ông ph&#i t&#i đ&# đ&#i h&#i văn ngh&# th&#ng nh&#t l&#n th&# nh&#t &# Thông Tin cũ đ&#&ng Phan Đình Phùng. K&# h&#p này, Vũ H&#nh, Thanh Ngh&# báo cáo k&# công, S&#n Nam đóng trò nhi&#t tình kh&#c l&#c, riêng Bình Nguyên Lộc ng&#i im l&#ng t&# đ&#u đ&#n cu&#i, không ch&#u phát bi&#u m&#t l&#i nào.

Nhân Cách Bình Nguyên Lộc (1914-1988)

Tác Giả: Mai Th&#o

Thứ Tư:, 28 Tháng 4 Năm 2010 06:03

Đó là ân đầu tiên, cũng là ân cuối cùng. Cả tiếng xúc Bình Nguyên Lộc vì chuyện đời. Cả nhân quen biết tiếng đời thân thiết nhất với anh là Giang Nam, đồng nghiệp là tiếng thơ cách mạng lớn nhất miền Nam, với Sài Gòn giới chức với Chủ tịch Hội Văn Nghệ Giải Phóng, mà cũng đủ viết cho Bình Nguyên Lộc một lá thư thật dài, thật tình cảm, cũng thật biết. Thư mời Bình Nguyên Lộc tới trại số Hai. Mời sinh hoạt. Mời hội họp. Mời viết bài. Và Bình Nguyên Lộc đã nhã nhặn viết một lá thư trả lời. Nói ông rất đau yếu. Nói bệnh nặng áp huyết. Nói chuyện còn làm được gì. Nói chuyện đi đâu. Nói xin đồng nghiệp yên thân. Cùng với mọi vẻ vụng, mọi khuyến loát đầu cho thua, đầu lùi bước trước số nhã nhặn khuếch trương, trước cái nhân cách và sự tử trọng chói lọi của Bình Nguyên Lộc. Hồ đành để cho Bình Nguyên Lộc được cách biệt, được một mình, được với niềm mãi mãi là Bình Nguyên Lộc trong căn nhà đóng kín.

Nhân cách trí thức được lập ý của Bình Nguyên Lộc, thái độ tuy vậy với của người nhà văn miền Nam ở Bình Nguyên Lộc, không một lần nào, ông phê phán mà chúng tôi đầu biết, cả miền Nam đầu biết và sung sướng vô cùng và quý mến rất mực.

Nhà Bình Nguyên Lộc xa, tin tức quê nhà đã lâu không nhận được, chuyện biết với còn hay đã mất, những lần sau cùng tới khu Cô Giang Cô Bắc, hình ảnh hai chầu với niên đời xanh ngắt mất màu xanh muôn thuở trước ngôi nhà vẫn húc đóng kín, lại trở với, xanh ngắt trong tôi.

Bình Nguyên Lộc. Cái mái tóc rẽ gợn, hai mi mắt trung dung phân định như tấm lòng người quân tử một đời người đời thơ. Bình Nguyên Lộc, bạn đời là truyện, rất thông phán tòa số, rất trắng nõn của miền Nam, trên chiếc cyclo đạp chèo mà ông tới gặp các tòa soạn Nghệ Thuật, Văn, Văn Địch chúng tôi làm, phần lớn là anh em nhà văn miền Bắc. Không có Nam Bắc với Bình Nguyên Lộc, chỉ có văn chương, chỉ có hợp tác, chỉ có bằng hữu. Tôi làm biên tập viên, ít khi đi đâu, đến chỉ tôi nhè. Thân tình, hòa nhã. Cái truyện người này đến tôi viết gặp, thì phải viết gặp, không được cắt đứt, thôi dùng tấm với. Nhũn nhũn, bình dị. Một năm trong bốn năm liên cùng chung trong Hội Địch Nghiệp Giám Khảo giới thiệu Văn Chương toàn quốc, ông tôi chói nói chuyện áp huyết không còn leo núi những bậc thềm cao của Dinh Địch Lập, cấp một đã yếu chuyện thơ nào đến hết đời những tác phẩm đời. Nài mãi mời nhàn. Những công việc, giao thiệp: “Vội phải đến hết giúp tôi, rồi đưa cho tôi được một vài cuốn khá nhàn.” Nghiêm chỉnh. Ngay thơ. Năm đó, ông không vào Dinh Địch Lập được thơ. Những bậc thềm cao quá cho tài viết hàng đời.

Rồi là cái công trình Văn Học cuối đời của Bình Nguyên Lộc. Cuốn Nguồn Gốc Mã Lai Của Dân Tộc Việt Nam đã phác thảo, đã in thành sách, trên năm năm trời, tìm kiếm, sưu tập, thu thập thêm một kho tàng tài liệu mới, đã hoàn tất thành một biên khảo vĩ đại hơn một ngàn trang. Công Sơn vào Nam. Thiên biên khảo công việc còn là bản thảo. Một lần tôi thăm, tôi hỏi Bình Nguyên Lộc về công trình văn học đó. Và đó cũng là lần thơ nhất tôi thấy Bình Nguyên Lộc

Nhân Cách Bình Nguyên Lộc (1914-1988)

Tác Giả: Mai Thọ

Thứ Tư: 28 Tháng 4 Năm 2010 06:03

buồn phiến và thút vụng. Trèo qua cái giồng ngồng, ông lạy tạ mọt giá sách cao xuồng mọt tọt p bần thỏo nống chữu, trao nó cho tôi. Giồng ông trèo lống mà nố cớ i thút buồn:

- Nó đây.

Và chọ tay lên cái giá sách bớ i bớ m:

- Kia là mớ chôn nó.

Kể đó, ông thuốt cho tôi hay vớ sớ phớ n cớ a thiên biên khố o lố ch sớ, mà nguồn gố c dân tấc Viết, theo sớ quan và chớ ng minh Bình Nguyên Lộc, không tồ miến Bốc xuồng mà tồ biến ngoài vào. Mọt nhóm nhố ng ngớ i cao cớ p vớ biên khố o lố ch sớ cớ a nhà nố c Cớ ng Sớ n tồ Hà Nội vào, đớ c nghe nói vớ công trình biên khố o này cớ a Bình Nguyên Lộc. Hố tồ i. Tồ lòng ngớ ng mớ, rớ i xin đớ c mớ n tọt p bần thỏo vớ đớ c, nói sớ có nhố n xét, sớ có thỏo luồn. Mớ y tuồn sau, tọt p bần thỏo đớ c gớ i trớ lớ i vớ i mọt lá thố ngố n nói quan đớ m lố ch sớ nói chung và nguồn gố c dân tấc nói riêng cớ a Bình Nguyên Lộc hoàn toàn thoái hóa và sai lố m đớ i vớ i quan đớ m biến chớ ng duy vớ t lố ch sớ cách mớ ng, khoa hớ c và tiến bớ.

Thuốt lớ i xong, ông lố c đớ u, sớ thút vụng hiến rõ nhố ng giồng nói vớ n tồ tồ n:

- Thố là gọt bớ, thố là phớ nhố n. Nói là đớ đớ i chiố u, đớ thỏo luồn, mà không có gì ráo trớ i. Tôi buồn vì cái công trình cớ a mình, nhố ng buồn hớ n cớ là cái sớ gọt bớ cớ a miến Bốc đớ i vớ i sách tôi không phớ i là mọt thái đớ vắn hớ c, không hớ đớ c đớ t trên căn bớ n vắn hớ c. Nói đớ n vắn hớ c, tuy t đớ i không thố nói đớ n mọt lố p luồn, mọt giá trớ đớ c tôn nào. Phớ i nhiố u lố p luồn khác biế t, phớ i nhiố u khái niế m đớ i nghố ch, mọt vớ n đớ vắn hớ c, mọt nghi vớ n lố ch sớ mớ i đớ c chiố u sáng. Khoa hớ c lố ch sớ thiế t yố u phớ i có đớ c yố u tính và tinh thố n đó. Tôi buồn nhố t là lố cái sớ không có tranh luồn, không có đớ i thoớ i yố mà thôi. Chớ không hoàn toàn vì sách tôi không bao giớ còn hy vớ ng đớ c in ra.

Tọt p bần thỏo nghìn trang, mớ chôn là cái giá sách bớ i bớ m. Hai chớ u vớ n niên thanh xanh ngố t mọt màu xanh muồn thuố. Trí thố c đớ ng cao lữ hoa. Mọt nhân cách chói lòa trong tồ trớ ng mọt đớ i, đã tám năm im lố ng trong ngôi nhà đóng kín. Chớ ng bao giớ tôi còn đớ c sàng sáng tồ i thăm Bình Nguyên Lộc nớ a và Vũ Hoàng Chớ ng đớ mọt. Nhố ng thố t xa và cách thố t lâu rớ i mà rõ thì vớ n thố t rõ. Vớ Bình Nguyên Lộc, nhà văn miến Nam hàng đớ u cớ a vắn hớ c ta rõ bớ i cái ánh sáng yố, cái ánh sáng cớ a mọt nhân cách rớ c rớ, tôi đã nhìn thớ y không ngố ng, sau đớ i đớ i và giớ a cớ ng sớ n, sáng sáng đớ p xe qua mọt Sài Gòn đớ i chớ ngố ng xe lớ i trớ c nhà có hai chớ u vớ n niên thanh.